ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ

ਬਨਾਮ

ਵੇਨਸ ਐਲੋਈ ਪੀਵੀਟੀ ਸੀਮਤ

(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1464/2019)

ਫਰਵਰੀ 05,2019

[ਅਭੈ ਮਨੋਹਰ ਸਪਰੇ ਅਤੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਾਜ ਬੀਮਾ ਐਕਟ, 1948 2(9), 75 ਅਤੇ 82-ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਕੰਪਨੀ, ਆਪਣੇ ਕੁੱਝ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ-ਮਿਤੀ 06.04.2005 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਨਿਗਮ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਯੂ/ਐੱਸ 75 – ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ "ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ" ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯੂ/ਸਬ-ਸੈਕਸ਼ਨ 9) ਐੱਸ. 2 ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮਿਤੀ 06.04.2005 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ 3, 000/- ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੀ. ਐੱਮ. ਅਤੇ ਉਹ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ "ਕਰਮਚਾਰੀ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਸੀ-ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਥਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ-ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮਿਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਕਥਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਬੇਕਾਬੂ ਰਹੇ-ਮੌਜੂਦਾ

ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਮਿਹਨਤਾਨਾ, ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ- ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ 06.04.2005 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ-ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਸੈੱਟ-ਸਾਈਡ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਕੰਪਨੀ ਯੂ/ਐੱਸ 75 ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ

ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆਃ 1.1 ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਨਿਗਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 06.04.2005 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ 3, 000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦਿੱਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟੇ ਅਤੇ ਉਹ ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਾਜ ਬੀਮਾ ਐਕਟ, 1948 ਦੇ ਤਹਿਤ "ਕਰਮਚਾਰੀ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 75 ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ 06.04.2005 ਮਿਤੀ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮਿਤੀ 06.04.2005 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਬਲਕਿ ਕਥਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਬੇਕਾਬੂ ਰਹੇ। 06.04.2005 ਦੇ ਮਿਤੀ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਦਲੀਲ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ "ਕਰਮਚਾਰੀ" ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਪਰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (22) ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਰਥ ਅਨੁਸਾਰ "ਤਨਖਾਹ" ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ? [ਪੈਰਾ 13] [682-ਸੀ. ਈ.]

1.2 ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆ

ਸਕਦਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਿਤੀ 06.04.2005 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 75 ਤਹਿਤ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 14,15] [682-ਐਚ; 683-ਏ-ਬੀ]

ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਾਜ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ (1998) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 86: [1997] 5 ਸਪਲਾਇਰ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 57-ਲਾਗੂ ਹੈ। ਸਕਲ ਪੇਪਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਾਜ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਐਮ. ਐਚ. ਐਲ. ਆਰ. 1990 ਵਾਲੀਅਮ. 2 ਸਫ਼ਾ 850; ਸਰਸਵਤ ਫਿਲਮਜ਼ ਬਨਾਮ ਖੇਤਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਾਜ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ, ਤ੍ਰਿਚੁਰ (2010) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 553 - ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1997] 5 ਪੂਰਕ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 57	ਲਾਗੂ	ਪੈਰਾ 6
(2010) 11 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 553	ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 6

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾ: 2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1464।

2006 ਦੀ ਸਿਵਲ ਵਿਭਿੰਨ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1213 ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬੈਂਚ, ਇੰਦੌਰ ਦੇ ਮਿਤੀ 17.02.2014 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਮਹੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਵੈਭਵ ਮਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਪੀ. ਐੱਨ. ਪੁਰੀ, ਵਕੀਲ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਦੁਸ਼ਯੰਤ ਪਰਾਸ਼ਰ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਦਿਨੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਜੇ. 1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. 2006 ਦੀ ਵਿਭਿੰਨ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1213 ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਇੰਦੌਰ ਵਿਖੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਛੋਟਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਜੋ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਾਜ ਬੀਮਾ ਐਕਟ, 1948 ('ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ') ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (9) ਦੇ ਤਹਿਤ "ਕਰਮਚਾਰੀ" ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ?

3. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਾਜ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ('ਨਿਗਮ') ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ, ਮਿਤੀ 06.04.2005 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਨਿਗਮ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਜਿਹੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ (2005 ਦਾ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 171) ਦੀ ਧਾਰਾ 75 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਇੰਦੌਰ ਵਿਖੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਾਜ ਬੀਮਾ ਅਦਾਲਤ ('ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਅਦਾਲਤ') ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿਤੀ 24.12.2005 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ।

4. ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਕੁੱਝ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ. ਅਪੈਕਸ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ 1997 ਵਿੱਚ (77) ਐੱਫ. ਐੱਲ. ਆਰ. 878 1. ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਉਦਾਹਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ; ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ

ਬਜਾਏ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, 06.04.2005 ਮਿਤੀ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਅਤੇ ਅਣਉਚਿਤ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ: -

"5.....ਮੈਂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਆਂਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਜਿਸ ਉਦਾਹਰਣ ਉੱਤੇ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਉਸ ਭੁਗਤਾਨ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਆਂਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਿਆਂਇਕ ਸਿਧਾਂਤ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਉੱਤੇ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਆਂਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਨਾ ਤਾਂ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇ ਸੱਜੇ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ 06.04.05 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਰੱਦ ਅਤੇ ਅਣਉਚਿਤ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। "

5. ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੰਦੌਰ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਨਿਗਮ ਵੱਲੋਂ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 82 ਤਹਿਤ 24.12.2005 ਮਿਤੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਾਜ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ। ਅਪੈਕਸ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਨੇ ਐਮ. ਐਚ. ਐਲ. ਆਰ. 1990 ਵਾਲੀਅਮ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਸਫ਼ਾ 850, ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ "ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ" ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਈ. ਐਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (9) ਦੇ ਤਹਿਤ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈਃ -

“10. ਉਪਰੋਕਤ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (9) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਦਵਾਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਿਤੀ 06.04.2005 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਾਜ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਅਪੈਕਸ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡਃ (1998) 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 86 ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (9) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ "ਕਰਮਚਾਰੀ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (22) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ "ਤਨਖਾਹ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਰਸਵਤ ਫਿਲਮਜ਼ ਬਨਾਮ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ। ਖੇਤਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਾਜ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ, ਤ੍ਰਿਚੁਰਃ 2010(11) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 553 ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਅਪੈਕਸ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ (ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 1, 000/- ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਇਸ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਾਧੂ ਕਰਤੱਵ ਨਿਭਾਉਣੇ ਪਏ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (9) ਦੇ ਤਹਿਤ "ਕਰਮਚਾਰੀ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤਨਖਾਹ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (9) ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ।

7. ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 75 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

8. ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ, ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (9) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ "ਕਰਮਚਾਰੀ" ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ -

“2(9). “ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਇਹ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ -

(1) ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਉੱਤੇ, ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੰਮ ਉੱਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ

(2) ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੁਰੰਤ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ, ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਏਜੰਟ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ' ਤੇ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਕਿ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹੈ; ਜਾਂ

(3) ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁੱਖ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਹੈ;

ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ, ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਸ਼ਾਖਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਜਾਂ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੀ ਖਰੀਦ, ਜਾਂ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਪ੍ਰੈਂਟਿਸ ਵਜੋਂ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਪ੍ਰੈਂਟਿਸ ਐਕਟ, 1961 (1961 ਦਾ 52) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਅਪ੍ਰੈਂਟਿਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪ੍ਰੈਂਟਿਸ ਵਜੋਂ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀ ਮਿਆਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਵਧਾਈ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ-

(ਏ) ਭਾਰਤੀ ਜਲ ਸੈਨਾ, ਸੈਨਾ ਜਾਂ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ; ਜਾਂ

(ਬੀ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਤਨਖਾਹ (ਓਵਰਟਾਈਮ ਕੰਮ ਲਈ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਅਜਿਹੀ ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈਃ

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਿਸ ਦੀ ਤਨਖਾਹ (ਓਵਰਟਾਈਮ ਕੰਮ ਲਈ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਛੱਡ ਕੇ) ਅਜਿਹੀ ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ।

9. "ਉਜਰਤਾਂ" ਸਮੀਕਰਨ ਨੂੰ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (22) ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈਃ -

“2(22). “ਉਜਰਤਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਨਕਦ ਵਿੱਚ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਸਾਰਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾ, ਜੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ, ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਛੁੱਟੀ, ਤਾਲਾਬੰਦੀ, ਹੜ੍ਹਤਾਲ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੁਗਤਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਛਾਂਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਾਧੂ ਮਿਹਨਤਾਨਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲਾਂ 'ਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

(ਅ) ਕੋਈ ਵੀ ਯਾਤਰਾ ਭੱਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਯਾਤਰਾ ਰਿਆਇਤ ਦਾ ਮੁੱਲ;

(ਸ) ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਉੱਤੇ ਲੱਗੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਰਕਮ; ਜਾਂ

(ਸ) ਛੁੱਟੀ ਉੱਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਕੋਈ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ;

10. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਰਸਵਤ ਫਿਲਮਜ਼ (ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ "ਕਰਮਚਾਰੀ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (9) ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ -

“6. ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (9) ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਿਸ ਸੰਸਥਾ ਉੱਤੇ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਏਜੰਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਤੁਰੰਤ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖੰਡ (iii) ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ' ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ' ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। "ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਾਲਕ" ਅਤੇ "ਤੁਰੰਤ ਮਾਲਕ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਪੜ੍ਹਨ ਉੱਤੇ ਸਥਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਮਾਲਕ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿਨੇਮਾ ਹਾਲ ਦੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜਿਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (9) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ "ਕਰਮਚਾਰੀ" ਸਮੀਕਰਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

11. ਅਪੈਕਸ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ (ਸੁਪਰ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵਜੋਂ ਚੁਣਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ। 12, 000/- ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (9) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ "ਕਰਮਚਾਰੀ" ਸੀ? ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਗਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਾਲਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਦੋਹਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ -

“8. ਪਰ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਧਨਵਾਟੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਾਲਕ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਾਲਕ ਵੀ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਕੋਲ ਦੋਹਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ”

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀਃ -

“13. ਖੇਤਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਮਾਰਗਰੀਨ ਐਂਡ ਰਿਫਾਈਂਡ ਆਇਲਜ਼ ਕੰਪਨੀ (ਪੀ) ਲਿਮਟਿਡ [1984 ਲੈਬ ਆਈ. ਸੀ. 844; (1983) 2 ਐਲ. ਐਲ. ਐਨ. 918 (ਕਾਂਤ)] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਉਪ-ਧਾਰਾ (9) ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਇਕਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (9) ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ

ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (22) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਐਕਟ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾਃ -

“19. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਧਨਵਾਟੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਉਪ-ਧਾਰਾ (9) ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ 19 ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਉਪ-ਧਾਰਾ (12) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁੱਲ 20 ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਣ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ "ਫੈਕਟਰੀ" ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, "ਕੋਈ ਵੀ ਇਮਾਰਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ -

(ਏ), ਜਾਂ

(ਅ) ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਵੀਹ ਜਾਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਨ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਲਈ ਨੌਕਰੀ ਦਿੱਤੀ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲਦੀ ਹੈ।

12. ਸਾਡਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੈਕਸ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ (ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ) ਵਿੱਚ ਜੋ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

13. ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਨਿਗਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 06.04.2005 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ 3, 000/- ਪੀ. ਐੱਮ. ਰੁਪਏ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ "ਕਰਮਚਾਰੀ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 75 ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ 06.04.2005 ਮਿਤੀ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮਿਤੀ 06.04.2005 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਬਲਕਿ ਕਥਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਬੇਕਾਬੂ ਰਹੇ। ਆਈ. ਡੀ. 1 ਦੇ ਮਿਤੀ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਦਲੀਲ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ "ਕਰਮਚਾਰੀ" ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਪਰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (22) ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਰਥ ਅਨੁਸਾਰ "ਤਨਖਾਹ" ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ?

14. ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਪੈਕਸ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ (ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ) ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਥਿਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪੈਕਸ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ (ਉੱਪਰ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (9) ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ' ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ

ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਨਿਗਮ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਿਤੀ 06.04.2005 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ।

15. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ; ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਈ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 75 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate